

Antal Mahler

*Crâmpoie
din timp*

LETRAS
Promovăm autorii români

Această carte nu este un jurnal sau o culegere biografică de memorii; numele, evenimentele și personajele, deși inspirate din realitate, pot fi modificate, fiind prezentate într-o interpretare personală, literară, a autorului.

Autorul

Cuprins

Recenzie de Ionela Mihaela Bucelan	9
Groapa (prefață)	13
Di's tălane!	17
Bozgoru'	21
Mamaia Gica	26
Garduri	32
Albuș	34
Bobu'	39
Rih	51
Cioca-Boca	57
Fericirea	60
Corcodușele	63
La serbare	67
Stelică	73
Unchiu'	76
Diamantul	84
Pogor	90
Viermi	94

La Prival.....	100
Doctorul oameni și cărți.....	105
Piticul Cinabru.....	116
Câmpia.....	130
Faraoanca.....	134
Hainele.....	139
Ciunga.....	142
Scânteii.....	146
Uralia.....	151
Leacul.....	158
Mitică Popescu.....	165
Discoteca.....	171
La oraș.....	177
Navetist.....	183
Rotilele.....	185
Cununia.....	188
Dicta mamă ki Bori.....	192
Afrodita.....	197
Peștele.....	200
Spaima.....	205
Sica.....	209
Libertini.....	211
Gara mea de Nord (postfață).....	215

Recenzie de Ionela Mihaela Bucelan

O carte care m-a cucerit de la primele rânduri! Eu, poet ca structură și organizare intrinsecă, am fost cucerită de limbajul metaforizat, încifrat, purtător de simboluri și încărcături poetice. Cartea își afirmă abordarea și statusul, crezul și sensul începând cu primul cuvânt, „Groapa”, metaforă care exprimă și-și asumă bariera, granița, portalul care separă elemente, noțiuni, realități prezente sau trecute dar antitetice și profund, esențial și incontestabil diferite: viața la țară vs. viața la oraș, trecut vs. prezent, puțin vs. mult, copilărie vs. maturitate, comunism vs. democrație, ieri vs. azi... Odată cu prefața, are loc o detronare, răsturnare a valorilor, care este dezavuat atribuită schimbării de domiciliu: urban—mașini, apartamente, bani, serviciu, proiecte vs. rural—groapă/pământ, bălării, apă de la marginea satului/de ploaie (metafora „limitrofă”) și uscăciunea/seceta care fac roadele/recoltele dependente de elementele meteorologice/naturale (omul la mila capriciilor naturii). O altă metaforă adânc impregnată în structura cărții este aceea a dezrădăcinării și înrădăcinării, atât prin mutarea/schimbarea de domiciliu a „gropii”, cât și prin relația copilului cu tatăl natural, în „Di’s tălane!”.

vorbind despre legături care se nasc sau se rup cu pământul, cu „sângele”, cu trecutul, cu prezentul, cu istoria, cu contemporaneitatea, cu alte etnii, cu conaționalii, cu alții sau cu sine.

Într-un ton duios, narațiunea ne permite o întoarcere în timp, un timp în care valorile atingeau alte cote, pe o altă scală, când fiind mai simplu era mai curat, mai cursiv și mai flexibil (ziarul „Scînteia” și multiplele sale întrebări). Moartea bunicii Gica trezește în noi moartea bunicilor noastre, este una universală și perpetuu dureroasă. Metaforizarea deghizată în cuvinte simple, fluente și cursive este prezentă și aici prin actul de a scrie în colbul drumului, cu un băț, „știrea” morții bunicii—symbolismul vieții (în literele achiziționate cu sprijinul bunicii) și al morții (țărâna în care ne întoarcem) redau ciclicitatea vieții.

Subtitlurile constituie, în sine, un periplu prin simbolistica vieții de copil crescut la țară, constituie miezuri, sâmburi în jurul cărora crește zemoasă și aromată pulpa fructului copilăriei, cu piciorușele în glod sau colb, la sânul buneilor, în căldura galbenă a verilor, în gerul mușcător al degețelelor clădind la omul de zăpadă: „Di’s tälane!”, „Mamaia Gica”, „Garduri”, „Corcodușele”, „La serbare”, „Câmpia”, „Leacul”, „Spaima”, etc. Aceste vremuri vechi amintesc de buna vecinătate, de viețuirea în bună pace, când timpul era mai îngăduitor cu omul și când omul era mai tolerant cu seamăul său.

Aventurile cu Albuș sau cu Rih, câinii, sunt acele aventuri generice ale copilăriei la țară pe care toți, din categorie, le deținem și le povestim cu haz și însuflețire de câte ori ne adunăm cu oameni dragi, în momente de suflet și care se transformă dintr-un accident, picurat cu sânge uneori, într-o apropiere legată prin hohote de răs. Umorul este acela veritabil, ca și sufletul țăranului de demult, neaș, energic, fără ranchiună și resentimente, cu haz de necaz, brut ca și blând, carnal ca și de suflet. Sudalmele arată cum este țăranul încropit și cum e viața lui, aspre și-ntr-o descărcare tumultoasă care lasă sufletul curat pentru împărtășania și închinăciunea curățeniei din postul sărbătorilor.

Furturile copiilor din bunurile CAP-ului (Cooperativei Agricole de Producție) vorbesc despre un ritual de inițiere pentru toți copiii crescuți în acele vremuri, la sat, care treceau cel puțin o dată prin această aventură supremă, iar cei mai mici erau promovați de cei mari prin „proba de foc”, ca mai apoi prichindeii să treacă în rândul „nenicilor”.

Se vorbește despre bucatele sfinte ale țăranului: slană afumată, jumările, pita, vinul de butuc și voia bună în mistică înfrățire cu harul povestirii la gura sobei, în trosnetul lemnului și dogoarea plitei. Se vorbește despre tradițiile românești, colindatul și buneii (Cioca-Boca), despre cutreieratul prin pădure primăvara după viorele și ceapa-ciorii, despre culesul

ierbii pentru găini, despre câinele, veșnicul și loialul prieten al copilului de la sat (Rih și Albuș), despre formule „magice” de limbaj al satului—„Avion cu motor, ia-mă și pe mine-n zbor!/ Nu te iau că ești mic și te cheamă, Polonic!”, „Roșu-Stop”, „Oficosu’ roade osu’ !”, „Când ne-o fi mai rău, ca acu’ să ne fie!”, „Ai slăbit ca lupta de clasă!”, „Vin (de butuc), ca să facem sânge!”; despre serbări și coronițe din flori nemuritoare mov, despre cărțile de premii, despre PCR-ul și poeziile comuniste de la serbările de premiere, despre PCR-ul cu „ochii și urechile” sale...

Amintiri din copilărie despre noi, născuți și crescuți în „epoca de aur”, „decrețtii” veniți pe lume cu voie sau mai fără voie, dar crescuți cu dragoste pe vremea când timpul ne era prieten, pe vremea când valorile erau la fel de simple ca și cuvintele care le definesc, pe vremea când Dumnezeu era mai aproape de oameni și cel adevărat, chiar dacă prigonit, interzis, exilat și demolat! O carte care mi-a stârnit atâtea amintiri minunate, atâtea culori calde și dulci, atâtea nostalgii și duioșii, atâtea amintiri împletite în iubiri și doruri și regrete, atâtea frumuseți pierdute și-ngropate pe care le dezgrop și redescopăr acum ca pe comori ale mele, din mine, organice și pulsânde pe care le-am tânjit și care mă definesc în și prin timp!

Motto:

Amintirile sunt doar infime crâmpeie din timp, cioburi ale unui mozaic viu, numit viață.

Groapa (prefață)

Am scris aceste rânduri despre trecut ca să le citesc mai târziu, în ziua când o să uit totul.

Când eram copil am săpat în pământ o groapă. Am umplut-o în fiecare zi, trudnic, cu apă cărată cu găleata de la fântâna de la marginea satului, ca pe un ochi mare al pământului, care plânge. Când am plecat în lume, am tot purtat groapa după mine prin toate locurile în care am ajuns. Dar când m-am mutat la oraș, cu chirie, nu am mai găsit unde să o țin. La început, am așezat-o în cadă, dar iubita mea de atunci a tot insistat să o mut, îi amintea poate prea mult de noroiul ce se lipește pe picioare. Așa că am scos-o în balcon, apoi am închis-o într-un dulap.

—De ce nu renunți tu la groapa asta? Alege, mi-a spus, groapa sau eu?!

Și am ales. Apoi am fost fericit o vreme. Groapa se întindea de acum oriunde prin casă. O găseam fie lăfăindu-se în mijlocul covorului din sufragerie, fie torcând, lângă ușa frigiderului. Ziua pășeam cu grijă și noaptea dormeam cu toate luminile aprinse, ca să nu mă cobor în grabă, să o calc în mijlocul ochiului ei și să o strivesc.

După câțiva ani, de bună voie, am scos-o afară, lângă bordura din grădina blocului, am bătut în pământ un cui și am legat-o de el cu un lanț, ca să nu fugă, i-am pus chiar și un lacăt ca să nu o fure cineva. O vizitam la început la fiecare ceas, apoi în fiecare zi, apoi la o săptămână și, într-un târziu, chiar mai rar.

Când vorbeam la telefon cu mama, ea nu uita niciodată să mă întrebe:

—Ce îți mai face, mamă, groapa?

Și, la început, îi povesteam zâmbind bucuros câte în lună și în stele.

—I-a dat primul dinte! îi spuneam. A clipocit ca o furtună toată noaptea și nu am închis un ochi! I-a crescut primul zâmbet și acum îl ține așa, atârnat peste chip tot timpul!

Mama mă vizita ades și atunci aduceam groapa în casă și mă purtam ca și când nu s-ar fi schimbat nimic. După o vreme însă, mi s-a părut prea greu să mă mai

prefac, inventam scuze și îmi invitam părinții mai rar. Curând, am început chiar și la telefon să îi reped:

—Mai lăsa-ți-mă în pace cu groapa aia a voastră! mă răsteam. De ce ați insistat de la bun început să plec cu ea la drum, numai mă încurcă și îmi face praf toată viața socială. Între oamenii cu care umblu niciunul nu mai are o groapă. Ei au haine, mașini, apartamente și vacanțe. Eu am numai tâmpenia asta de gaură pe care să o port până mă râd toți!

—Mă gândeam, îmi răspundea mama, ca acea groapă să îți amintească de tată-tău, de mine, de pământul din curtea noastră! Dar dacă te încurcă o poți întoarce la noi ca să o îngrijim pentru tine. O să o umplem, zâmbind, în fiecare zi cu apă cărată cu găleata de la marginea satului, o să îi ținem malurile încărcate cu flori și o să îi păstrăm apă limpede și bună.

Așa că, într-o zi de duminică, am îngrămădit groapa în portbagaj, am aruncat peste ea o pătură mai veche și am dus-o acasă, în grădina părintească. Îmi spuneam pe drum, în gândul meu: îi va fi mai bine acolo, o groapă nu e făcută să fie ținută la oraș, în plus, eu sunt toată ziua la serviciu și, chiar dacă aș vrea, tot nu mă pot ocupa de ea ca lumea, așa cum merită. Până la urmă, e o groapă prea bătrână ca să o tot trambalez de colo până colo. Oricum, am să le trimit bani în fiecare

lună, ca să îi cumpere flori și apă de ploi. Am să o cer la telefon tot timpul și am să o vizitez, la câteva săptămâni.

—Dar de ce nu rămâi? m-a întrebat mama, când am ajuns. Am pregătit clătite, așa cum îți plac ție, ți-am pregătit și patul tău!

—Nu rămân! m-am scuzat, grăbit. E deja târziu și mâine mă trezesc devreme. Am serviciu, i-am spus, am o funcție, am oameni de condus și proiecte de îndeplinit!

—Bine! mi-a răspuns. Atunci mergi sănătos, mamă! Clătitele am să ți le pun la pachet!

De mult nu mai știu ce mai face groapa mea. Zilele astea însă, un vecin mi-a trimis pe telefon câteva poze cu ea: o gaură seacă și murdărită de bălării, ca o crăpătură urâtă și uscată, în care stă îngropat tot sufletul care am uitat să mai fiu.

Di's tălane!

—Măi Ionele, ia dă-mi-l, mă, tu mie, aici, peste teighea și lasă-l să își ia el singur ce o vrea de p'acolo!

Și străinul mă sălta de subsuori, iar eu alergam bucuros și strângeam din galantarele magazinului bomboane, atâtea câte puteam duce în pumni.

—Și ce zici tu, că ăsta e fii-tu, măi, Ionele? Dar cum te înțelegi, mă, tu cu el, ce, nu vorbește românește?

—Nu vorbește tanti Lenuțo, că maică-sa e ungueroaică, dar învață el, acum că s-a mutat la noi. Și, până una alta, ne înțelegem și noi cum putem, mai prin semne, mai îl las să mă ducă el ca să îmi arate ce vrea.

Și străinul plătea generos prețul pumnilor mei încărcați și mă trecea, dintr-un gest, înapoi peste teighea.

Așa l-am cunoscut pe tata. Aveam pe atunci doar vreo patru primăveri și el îmi zâmbea ca un străin, neînțelegând o iotă din ceea ce mă încumetam să îi vorbesc.